

VOLUNTEERING AS A FORM OF SOCIAL COHESION IN THE ORGANISATION AND RUNNING OF LOCAL FESTIVALS

Kamelia Petkova

Institute of Philosophy and Sociology, Bulgarian Academy of Sciences, Bulgaria,
kamelia.petkova@gmail.com

Abstract: In today's global world, the relevance and importance of volunteering as a form of social cohesion and a mechanism of civic engagement of members of a local community for a cause is growing. Volunteering as a phenomenon has its historical roots assuming different dimensions, but in the majority of cases it is seen as an activity for the benefit of other people or communities, which is carried out of one's own free will, without expecting any kind of reward in the community (Zdravkova, 2016:1; Todorova, 2013). Different meanings are attributed to volunteering in the specialized literature (Kanev, 2023; Radev 2012: 85-86; Radev 2007: 225), which aim to clarify its essential features, considering its manifestations in a larger aspect (Houle, B., Sagarin, B., Kaplan, M., 2005, 337-344). Considering its different forms and manifestations, for the purpose of this paper, volunteering will be considered as a tool, a form of social cohesion between individuals, members of a local community on the occasion of the organization and conduct of local festivals within a specific locality. The question arises: what is its function and role in the context of the construction of these events? According to Bakas, local festivals as events outside of everyday life attach great importance to active community participation, to social bonds within a community that are strengthened through these events, trust is built, and social cohesion networks are formed (Bakas et al., 2019). Holidays imply the performance of activities that live a life of their own, different from other festive rituals. They contain both the commonality and accessibility of modern values and ideas and the intimacy of experiencing authentic artistic events by a community of initiates" (Kutin, 2018, p.2). From this point of view, volunteering during the construction of these events provides an opportunity for community members to actively participate in changing the environment, providing an opportunity to manifest some of the primordial human virtues such as responsibility, dedication, kindness and empathy (Veneva-Pauncheva, 2011). Involving local people in volunteering activities helps not only to create co-operative contacts, but also to develop communication and interaction skills with various proactive local actors.

Based on the results of qualitative (in-depth interviews, focus group discussions and participatory observations) and quantitative research conducted within the project "Local Festivals: A Resource of Local Communities to Deal with Crises", financed by the Fund Research at the Ministry of Education and Science, the role and importance of volunteering in the process of constructing local celebrations will be outlined.

Keywords: Volunteering, local communities, festivals, local festivals.

ДОБРОВОЛЧЕСТВОТО КАТО ФОРМА НА СОЦИАЛНО СБЛИЖАВАНЕ В ХОДА НА ОРГАНИЗАЦИЯТА И ПРОВЕЖДАНЕТО НА МЕСТНИТЕ ПРАЗНИЦИ

Камелия Петкова

Институт по философия и социология при БАН, kamelia.petkova@gmail.com

Резюме: В съвременния глобален свят все повече нараства актуалността и значимостта на доброволчеството като форма на социално сближаване и механизъм на гражданска активност на членовете на дадена локална общност в името на дадена кауза. Доброволчеството като явление има своите исторически корени приемайки различни измерения, но в болшинството от случаите се разглежда като дейност в полза на други хора или общности, която се осъществява по собствена воля, без да се очаква някакъв вид възнаграждение в общността (Здравкова, 2016:1; Тодорова, 2013). В специализираната литература се придават различни значения на доброволчеството (Кънев, 2023; Радев 2012: 85–86; Радев 2007: 225), които имат за цел да изяснят неговите съществени особености, разглеждайки неговите проявления в един по-машабен аспект (Houle, B., Sagarin, B., Kaplan, M., 2005, 337–344). Предвид различните му форми и проявления, за целите на настоящия доклад доброволчеството ще бъде разглеждано като инструмент, форма на социално сближаване между лица, членове на дадена локална общност по повод организацията и провеждането на местните празници в рамките на конкретно населено място. Възниква въпроса: Каква е неговата функция и роля в контекста на конструирането на тези събития? По думите на Бакас, местните празници като събития извън всекидневния живот отдават голямо значение на активното участие на общността, на социалните връзки в рамките на една общност, които посредством тези събития се укрепват, изгражда се доверие, формират се мрежи за социално сближаване (Bakas et al., 2019). Празниците предполагат извършването на дейности,

които живеят собствен живот, различен от останалите празнични ритуали. Те съдържат в себе си както общовалидността и достъпността на модерните ценности и идеи, така и интимността от преживяването на автентични художествени събития на общност от посветени” (Kutin, 2018, p.2). От тази гледна точка, доброволчеството по време на конструирането на тези събития предоставя възможност на членовете на общността за активно участие в промяната на средата, предоставяйки възможност за изява на някои изконни човешки добродетели като отговорност, отдаденост, добрина и съпричастност (Венева-Паунчева, 2011). Включването на местните хора в доброволчески дейности спомага не само за създаването на нови контакти, но и за развитието на умения за общуване и взаимодействие с различни инициативни местни актьори. На базата на резултати от проведени качествени (дълбочинни интервюта, фокус групови дискусии и включени наблюдения) и количествени проучвания в рамките на проект „Местните празници: ресурс на локалните общности за справяне с кризи”, финансиран от Фонд научни изследвания към МОН ще бъде очертана ролята и значимостта на доброволчеството в процеса на конструиране на местните празници.

Ключови думи: Доброволчество, локални общности, фестивали, местни празници.

1. УВОД

В съвременния динамичен свят все повече нараства актуалността и значимостта на доброволчеството като форма на социално сближаване и механизъм на гражданска активност на членовете на дадена локална общност в името на дадена кауза. Доброволчеството като явление има своите исторически корени приемайки различни форми, но в болшинството от случаите се разглежда като дейност в полза на други хора или общности, която се осъществява по собствена воля, без да се очаква някакъв вид възнаграждение в общността (Здравкова, 2016:1; Тодорова, 2013). В специализираната литература се придават различни значения на доброволчеството (Кънев, 2023; Кънев, 2020; Радев 2012: 85–86; Радев 2007: 225), които имат за цел да изяснят неговите съществени особености, разглеждайки проявленията му в един по-машабен аспект (Houle, B., Sagarin, B., Kaplan, M., 2005: 337–344). Правото на доброволна дейност е неразделна част от свободата и личния избор на личността, отразено в Международния пакт за политическите права и в Конституцията на Република България. Семантичното значение на думата „доброволно“ означава свободен избор на определена дейност, осъществявана в името на дадена обществена кауза или интерес, израз на лична мотивация. Предвид различните му форми и проявления, за целите на настоящия доклад доброволчеството ще бъде разглеждано като инструмент, форма на социално сближаване между лица, членове на дадена локална общност по повод организацията и провеждането на местните празници в рамките на конкретно населено място. Възниква въпроса: Каква е неговата функция и роля в контекста на конструирането на тези събития?

По думите на Бакас, местните празници като събития извън всекидневния живот отдават голямо значение на активното участие на общността, на социалните връзки в рамките на една общност, които посредством тези събития се укрепват, изгражда се доверие, формират се мрежи за социално сближаване (Bakas et al., 2019). Празниците предполагат извършването на дейности, които живеят собствен живот, различен от останалите празнични ритуали. Те съдържат в себе си, както общовалидността и достъпността на модерните ценности и идеи, така и интимността от преживяването на автентични художествени събития на общност от посветени (Kutin, 2018:2). От тази гледна точка, доброволчеството по време на конструирането на тези събития предоставя възможност на членовете на общността за активно участие в промяната на средата, създавайки среда за изява на някои изконни човешки добродетели като отговорност, отдаденост, добрина и съпричастност (Венева-Паунчева, 2011).

2. МЕТОДИ

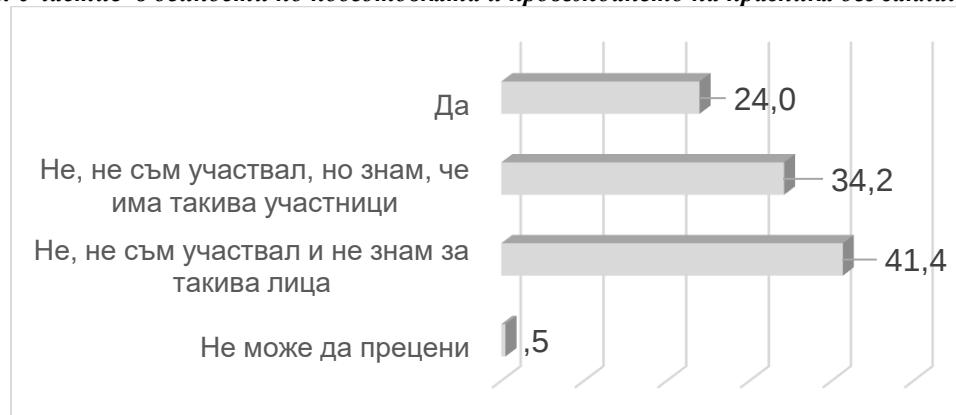
Настоящия доклад се базира на анализ на резултати от проведени количествено и качествено проучване, реализирани в рамките на проект на тема: „Местните празници: ресурс на локалните общности за справяне с кризи“, финансиран от ФНИ на МОН (КП-06-H45 / 5 от 30.11.2020). Получените данни са разгледани през призмата на теорията за заинтересованите страни и мрежите от гледна точка на активното участие на членовете на общността в доброволчески дейности по време на конструирането и провеждането на тези събития. Концепцията за мрежа е предложена от Håkansson and Snehota, като фокусът е върху значимостта на взаимовръзките и взаимозависимостите между членовете на дадена локална общност, представени като „дейности, ресурси и участници“ (Håkansson and Snehota, 1989).

3. ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Празниците притежават мощен и опияняващ ефект, който е важен за поддържането на социалния живот и неговите нужди (Mackley-Crump, 2015). Като места, където членовете на дадена локална общност могат да

изпитат и изследват множество идентичности (Duffy and Mair, 2018), широкия спектър от дейности, които се извършват по време на подготовката и провеждането на тези събития предоставя възможност за инициране на доброволен труд, с цел превръщането на тези събития в разпознаваемо лице на общността. Резултати от проведено през 2014 г. емпирично социологическо проучване сред 2908 доброволци показват, че доброволството като феномен намира приложение в редица обществени сфери в България, като сравнително висок е дялът на онези (30,4%), които участват в доброволчески инициативи при реализацията на културни събития. Значително по-нисък е дялът на отговорилите, които отбелязват, че са се включвали в доброволчески инициативи за екология (почистване на терени) (29,9%), при бедствия и кризисни ситуации, при доброволчески инициативи, насочени към болни и възрастни хора, подпомагане на бежанци и др. (Златева, 2014:20). Данните от проведеното през 2023 г. национално-представително проучване сред населението потвърждават казаното по-горе. Според него, в хода на организацията на местните празници като културни събития, доброволството, макар и не толкова широко разпространено се утвърждава като ценност и има своите здрави традиции. Едва 24% от анкетираният заявяват, че са участвали в дейности по подготовката и провеждането на празника без заплащане, като на противоположния полюс са 75,6% от анкетираният.

Фигура 1. Участие в дейности по подготовката и провеждането на празника без заплащане (в %)

Източник: Петкова, 2023

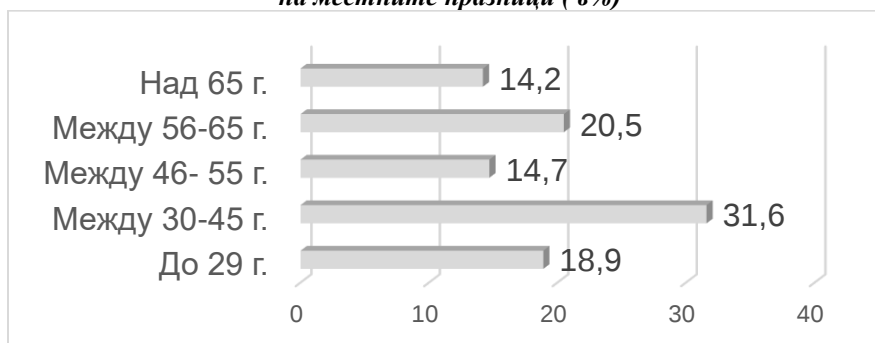
Изследователски интерес представлява какъв е профилът на доброволеца и какви са основните дейности, които той осъществява в хода на организацията на местните празници. Резултатите от проведените дълбочинни интервюта отчитат, че доброволците, които правят възможно красотата на празника да се види от гостите и посетителите от други населени места извършват широка палитра от дейности:

- „По време на Каварна Фест имаме много доброволци. Ей този озвучител, който го виждате сега, беше в моя отдел, колега. Сега идва абсолютно безплатно и озвучава бандата. Освен това, онези, които предоставиха тази малка сценка (представлява камионче), са хора горе-долу на моята възраст. Отделно, в хода на подготовката на празника участват и много роми. Всички, всички, абсолютно: опъват кабели, нареждаме платформи, сцени, след това и с украсите, с всичко. Участват и ромските жени. Запазената им марка е да си видят децата на сцена и да им ръкопляска и да им се кефят. За мен това, което правят тези хора е чиста проба доброволство, защото никой от нас не получава някакъв материален еквивалент за труда си за днес. Първо-не го считаме за труд, а енергия, която държим да съхраним и държейки на това, полагаме и от себе си, за да продължи традицията, да я има, тя ни носи добра емоция, така че е от полза и за нас. Аз също полагам доброволен труд. Помощ с организацията: да се обособи сцената, с групите се водиха преговори, други хора се свързаха с нас да питат с какво могат да помогнат, не е сериозен труд. Всеки помагаше я със сцена, я с организация (мнение на представител на неправителствена организация, гр. Каварна);
- „Не може да се случи едно голямо събитие без доброволци, без дарителството, без дарение на предмети, на продукти, от малък до голям се включват и затова се получават нещата. Дарителите- един дарява два чувала чушки, друг дарява домати за селската лютеница, за да подаряваме на гостите на фестивала. Хората от Президиума си знаят да отделят всяка година по 10 бурканчета лютеница за подаръци в торбичките на гостите и участниците в програмата.

Всеки си знае ролята, други ги разпределят. Заведенията пък поемат вечерята на музикантите и една биричка в петък. В съботния ден черпим с лютеница, която е направена от дарения, в неделя правим диско супа от позавехнали продукти. Млади хора на фона на музиката доброволно приготвят тази супа и става много приятно. Дават ни продукти от магазините“ (представител на народно читалище, с. Куртово Конаре).

Възниква въпроса: Какъв е профилът на доброволеца, който е мотивиран и готов да се включи и да бъде активна част от случващото се по време на подготовката на празника? Данните сочат, че по признака пол макар и с малък превес преобладават жените (59,5%), спрямо мъжете (40,5%). От гледна точка на тяхната възрастова структура, в болшинството от случаите това са лица на възраст между 30 и 45 г. (31,6%), като същевременно висок е делът на лицата в пред-пензионна възраст (56-65 г.).

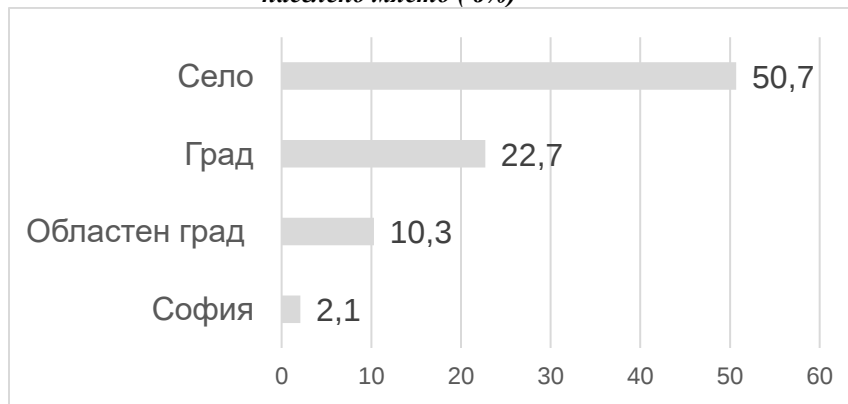
Фигура 2. Възрастова структура на доброволците, участващи в подготовката и реализацията на местните празници (в %)

Източник: Петкова, 2023

Разглеждайки празниците като места или арени, които предоставят неизчерпателни възможности за нови контакти и изграждане на взаимоотношения и сътрудничество между членовете на дадена локална общност, доброволчеството по време на тези събития може да бъде разглеждано и като начин за сплотяване на общността. Данните сочат, че в зависимост от типа населено място, доброволчеството в преобладаваща част от случаите се утвърждава като ценност и традиция в малките населени места (50,7%). Което логически произтича от това, че в по-малките населени места, въздействието на местните празници върху локалната общност е много по-съществено от гледна точка на нейното съхранение, тъй като задоволяват нуждата от принадлежност и улесняват развитието на местна и лична идентичност (Jaeger and Mykletun, 2013: 217). Чрез участието на местните хора в подобен тип дейности, те придобиват усещане за полезност, като се повишава тяхното самочувствие и това ги мотивира да продължат да проявяват своята обществена активност в полза на съхранението на общността. С нарастване на големината на населеното място, съответно намалява значително и наличието на доброволчески дейности.

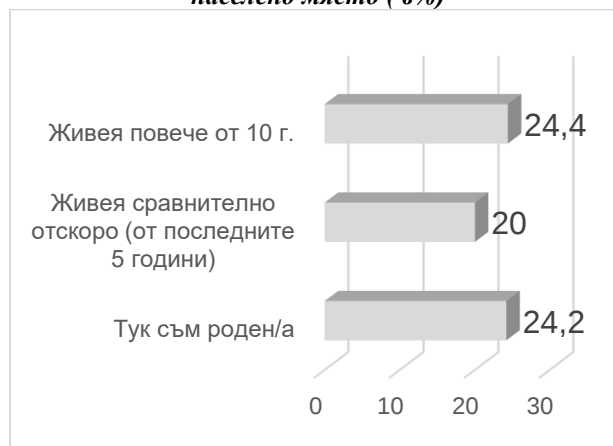
Фигура 3. Доброволци, участващи в подготовката и реализацията на местните празници по тип населено място (в %)

Източник: Петкова, 2023

В повечето случаи, централната роля на доброволеца поставя редица важни въпроси, свързани с неговата мотивация да бъде активна част от процеса на подготовката на празника. Според получените резултати, в преобладаваща част от случаите, хората, които извършват доброволчески дейности по време на местните празници живеят в конкретните населени места от дълго време (повече от 10г .) (24,4%) или са родени в конкретното населено място (24,2%).

Фигура 4. Доброволци, участващи в подготовката и реализацията на местните празници по тип населено място (%)

Източник: Петкова, 2023

Предоставяйки неизчерпаеми възможности за нови контакти по време на местните празници, участието на местните хора в доброволчески дейности способства и за придобиване на нови знания, умения и опит. В зависимост от степента на придобито образование, данните показват, че в доброволчеството е присъщо предимно за лица със средно (57,9%) и с висше образование (20%). Изключително нисък е дялът на онези, които са с начално и по-ниска степен на образование и които откликват на подобни инициативи.

Фигура 5. Доброволци, участващи в подготовката и реализацията на местните празници в зависимост от степента на придобито образование (%)

Източник: Петкова, 2023

В съвременния свят, членовете на локалната общност могат да се считат за най-важната алтернатива при решаване на местни икономически проблеми (Lee Jihun, 2023: 2). Често пъти местните празници, могат да бъдат разглеждани и като продукт на активността на местните власти. С тяхна помощ по време на тези събития се стимулира освен доброволчеството, а така също и гражданската ангажираност, в името на дадена кауза, която може да бъде и с благотворителен характер. Пример за една такава инициативност е

благотворителната инициатива, организирана по време на местния селищен празник за събиране на средства в помощ на болно дете, живущо в населеното място:

- „Имаме едно слънчево момче, но страда от детска церебрална парализа и семейството не може да се справи с лечението и рехабилитацията му. Искахме да им помогнем, като направихме една скара на центъра и да насочим потока от гости към тази скара. В последствие свързахме се с един склад за разпространение на безалкохолни и алкохолни напитки „Бонико“ се казва. Те ни свързаха с Каменица и ни представиха 200 маси с пейки, хладилни витрини и от цялата тази организация успяхме да съберем 10 000 лв. Тези средства са му достатъчни, за да му покрием рехабилитацията му до края на месец март“ (мнение на представител на местната власт в с. Нови хан, община Елин Пелин).
- „В името на реконструкцията на храма, ние събрахме средства по време на местния празник, с които успяхме да спрем разрушаването на местната църква. Хората се отзоваха, защото осъзнаха, че само това е начина само да си помогнем в една такава кауза със социално значение. Църквата крепи общността, тя вдъхва вяра и надежда за едно по-добро бъдеще. От тази гледна точка инициативата, която предприе кметството смятам, че е единствения изход от тази ситуация“ (мнение на представител на местната власт в с. Нови хан, община Елин Пелин).

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Резултатите от проведените качествени и количествени проучвания неоспоримо доказаха, че доброволството, като дейност в полза на дадена локална общност по време на организацията и провеждането на местните празници е органично вплетено в ценностната система на местните хора. Доброволството е форма на гражданска активност, която способства за изграждането на доверие и сближаване на членовете на общността и изграждането на локалната идентичност (Jaeger and Mykletun, 2013: 217). Дейностите, които се осъществяват по време на подготовката на местните празници без заплащане способстват не само за изявата на някои човешки добродетели, но и за укрепване на връзките в общността, съхранявайки я през вековете. Независимо от факта, че в доброволчески дейности по време на местните празници се включват ограничен брой лица, доброволците определено се очертават като значим граждански фактор. Приобщаването на все повече местни хора към доброволческите идеи и тяхното участие в дейности и каузи по време на местните празници невъзвратно се налага като значима ценност от гледна точка на съхранението и развитието на локалните общности и предаването на опита от едно поколение на друго.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- Венева-Паунчева, Р. (2011). Доброволството е възможност активно да участваш в промяната на общността, средата, организацията, взаимоотношенията. <www.dfbulgaria.org/2011/>
- Здравкова, Б. (2016). Доброволството като форма на социално служене в съвременното общество. Либра Скорп. 117-124.
- Златева, Е. (2014). Нови аспекти на доброволството-проучване на нагласите сред действащи доброволци в България. Фондация Чарс Стюарт Мотт. С.
- Кънев, Ст. (2020). Създаване на два паметника на природно бедствие (по теренни материали от варненския кв. „Аспарухово“). В: Карамихова, М. (съст.). Градиво за изследване на традициите. Велико Търново: Издателство „Фабер“, 262–275.
- Кънев, Ст. (2023). Доброволството след природни бедствия. По примера на Варна (2014) и Берковица (2023). В: София-Скопие: Културна динамика на градските пространства. Ерове. 345-367.
- Петкова, К. (2023). Съвременният облик на местните празници през погледа на българите. В: Местните празници: ресурси, традиции, промени. Изд. Орион прес. 159-170.
- Радев, Н. (2012). Доброволен труд и гражданска инициатива. Велико Търново: Университетско издателство „Св. Св. Кирил и Методий“.
- Радев, Н. (2007). Бюджет на времето на доброволеца. В: Гос-подинов, Б. (съст.). проблеми на социалната работа: образование, практика, научни изследвания. София: ИК „КОТА“, 225–243.
- Тодорова, Кр. (2013). Доброволството като механизъм за професионална реализация. В: Е-списание Социална работа, 1, 73-93.
- Bakas, et al. (2019). The social utility of small-scale art festivals with creative tourism in Portugal. International Journal of Event and Festival Management. 56-66.
- Duffy, M., & Mair, J. (2018). *Festival Encounters: Theoretical Perspectives on Festival Events*. Abingdon: Routledge, 20-27.

- Kutin, L. (2018). The world of festivals theory and practice of aesthetic holidays. E-spisanie v oblastta na humanistikata [E-journal in the field of humanities], X-XXI, (11)
http://www.abcdar.com/magazine/XI/Kutin_1314-9067_XI.pdf
- Håkansson H. & Snehota I.(1989) No business is an island: The network concept of business strategy. Scandinavian Journal of Management. Vol. 5. Issue 3. 187-200
- Houle, B., Sagarin, B., & Kaplan, M. (2005). A Functional Approach to Volunteerism: Do Volunteer Motives Predict Task Preference? In: Basic and applied social psychology, 27(4), 337–344.
- Jaeger, K., & Reidar, J. (2013). Festivals, Identities and Belonging. In: Event Management, Vol. 17, Printed in the USA, 213–226.
- Lee Jihun. (2023). *Meaning and Necessity of Local Community*. GyeongGi Cultural Foundation: 2-10.
- Mackley-Crump, J. (2015). *The Pacific festivals of Aotearoa New Zealand: Negotiating place and identity in a new homeland*. Honolulu, HI: University of Hawaii Press.106-109.